

Pilgrimsled i Västra Värmland

Pilgrimsleden utgår från Lurö och fortsätter upp över Värmlandsnäs genom Säffle kommun över Kila och Gillberga till Arvika kommun vid Stömne, vidare genom Glava och Älgå till Eda kommun genom Köla och Skillingmark till norska gränsen.

Idag märks många av de gamla lederna ut med pilgrimssymbolen, Olovsmärket, gemensamt för Sverige och Norge. Pilgrimsled i Västra Värmland följer den gamla pilgrimsvägen, som kommer från Västergötland.

Den nya pilgrimsvägen följer den gamla så nära som möjligt. Många gamla stigar har under århundradenas gång blivit länsvägar. Vi har försökt undvika dem för att slippa biltrafiken och har så långt det är möjligt lagt leden på grusvägar vid sidan av de större. Leden är utmärkt med stolpar som är försedda med pilgrimsmärket.

På medeltiden...

... gick flera pilgrimsleder till Nidaros, dagens Trondheim. Det var ett av de stora pilgrimsmålen, vid sidan av Jerusalem, Rom och Santiago de Compostela. Ett av stråken gick genom västra Värmland. Att besöka heliga platser och helgongravar var en del av livsmönstret. Ortnamn och traditioner vittnar om de vägar man tog. Pilgrimsvandringarna och helgondyrkan upphörde vid reformationen.

Varför gick man just till Nidaros/Trondheim?

Olav Haraldsson föddes ca 995. Han härjade som viking i Frankrike och Spanien och enligt traditionen döptes han i Rouen. Han återvände hem 1015 för att ena Norge och kristna landet. Det gjorde han med hårdhet och han fick många fiender. Han fördrevs från Norge. Han samlade ihop en här av lojala norrmän och av svenskar och mötte sina fiender i slaget vid Stiklestad 29 juli 1030, där han dödades. Han begravdes i hemlighet, men hans kvarlevor flyttades och skrinlades på altaret i Klemenskyrkan, som då var den enda kyrkan i Nidaros.

I samband med hans död och senare vid hans grav började det rapporteras om att märkliga tecken hade visat sig. Det sades, att sjuka botades när de besökte graven. Många trodde också att de kunde få goda skördar och framgång i sina företaganden.

Den 3 augusti 1031 blev han helgonförklarad och på ganska kort tid blev han ett folkligt helgon för hela Nordeuropa och kyrkor byggdes till hans ära från London till Novgorod. Han blev aldrig kanoniserad av någon påve, vilket inte heller var nödvändigt förrän omkring 1200-talets början.

Nidaros blev en betydelsefull plats och man beslöt så småningom att bygga en representativ kyrka. Skrinet med Olav den heliges kvarlevor flyttades dit. Efter många utvidgningar stod Nidarosdömen klar omkring år 1300.

Varför pilgrimsvandrar vi idag?

Idag vandrar alltfler pilgrimer igen, också i den protestantiska världen. Vi vandrar inte längre för att tillbe helgon. Vi vandrar kanske snarare för att finna stillhet, för att ta dagen som den kommer, för att njuta av naturen. Vi vandrar för att få ro att tänka och be. Vi stänger av det jäktiga vardagslivet och gör en yttre och inre vandring, ensamma eller tillsammans med andra.

Välkommen till Pilgrimsled i Västra Värmland!

Säffle kommun

Lurö

Sedan länge har traditionen berättat om ett kloster på Lurö. En ruin på Lurön har undersökts. Den visade sig vara en romansk kyrka med halvcirkelrund absid. Mynt som hittades i absiden var av norskt ursprung från 1177-1202 (Sverre Sigurdsson). Traditionen talar också om att cisterciensmunkar i mitten av 1100-talet kommit till Lurö. De blev dock bara kvar i några år. På Lurö finns namn med förmodad anknytning till pilgrimer: Klosterön, Stora och Lilla Korsön, Munkstackorna, Munkkällan.

På Lurö finns också ett litet **museum** med vardagsföremål. En del av ön är **naturereservat**.

På ön finns vandringsstigar på sammanlagt omkring en mil.

Värmlandsnäs

Värmlandsnäs har ett stort antal fornlämningar. Vid huvudvägen från Ekenäs finns en skylt till vänster mot Ulvudden där man kan se **hällristningar** bestående av skepp med omgivande skålgropar. Ristningen är daterad till yngre bronsåldern.

Vid **Rosenborg** pågår utgrävningar.

Eskilsäters kyrka. Tidigare kyrkor i Eskilsäter kan ha legat på samma plats. Under kyrkans nuvarande kor finns spår av ett äldre kor med absid från romansk tid, c:a 1050 - senare delen av 1200-talet. Den är den enda kyrkan i Värmland med ett kvarvarande medeltida torn. Dess äldsta del byggdes före 1350.

Millesvik är en bygd med intressanta fornlämningar, gårdar, byggnader, ortnamn och ett odlingslandskap med lång kontinuitet. Södra och västra delarna av Värmlandsnäs tillhör de fornlämningstätaste områdena i Värmland.

Millesviks kyrka. Dess äldsta del är långhusets västra del med bevarade delar av en medeltida stenkyrkas murverk som sannolikt är från 1100-talet. Själva kyrkplatsen rymmer kyrka, klockstapel och en gammal likbod. På kort avstånd väster om kyrkan ligger ett gravfält från järnåldern.

Ölseruds kyrka. Sedan medeltiden har det funnits kyrka i Ölserud, men den nuvarande kyrkplatsen är inte den äldsta. Tidigare låg kyrkplatsen i Byn. Där fanns både en stenkyrkoruin och en träkyrka vid 1600-talets mitt. Möjligen kan det ha funnits ännu en kyrkplats, vid Prästegården. 1663 - 68 byggdes den nuvarande kyrkan vid vägkorsningen i Litsbol. Ölseruds kyrka omtalas på 1300-talet, men har sannolikt en mycket äldre historia. Liksom andra kyrkor på Värmlandsnäs låg den i ett område med järnåldersgravar. Vid den gamla kyrkplatsen finns en damm, liksom vid Botilsäter, och bygdeforskare har framfört tanken att den kan ha använts till dop under den första kristna tiden.

Botilsäters kyrka. Kyrkan dateras till 1100-talet på grund av bevarade murpartier och myntfynd. En bevarad tympanonsten, d v s en ornamenterad sten, som placerades i valvbågen över en port, som också daterats till 1100-talet, har sannolikt från början

suttit i en portal i södra långhusväggen. Den fanns kvar 1867, men kan numera ses på Värmlands museum i Karlstad. Dopfunten lämnades på 1800-talet till Värmlands museum, men när tympanonstenen lämnades ville man att dopfunten i gengäld skulle deponeras i kyrkan. Den är daterad till 1100-talet och är stilmässigt intressant. Den räknas till den västgötska Skalunda-skolan med rötter i England.

Huggenäs kyrka. Huggenäs var en gång en central plats. En äldre kyrkplats låg enligt uppgift vid Uggleberg. Den kan antas ha varit kyrkplats i alla fall på 1200-talet.

1842 uppgick Huggenäs i Södra Ny socken och kyrkan övergavs. Byggnaden revs och av timret byggdes ca 1865 en skola på kyrkans gamla grund. När denna skola lades ned 1966 byggdes den om till kyrka igen och återinvigdes 1972. Det är en enkel rödmålad kyrka. Från Huggenäs finns ett litet medeltida krucifix, som nu finns i Södra Ny kyrka öster om den nuvarande leden. På vägen mellan Huggenäs och By kyrka ligger Kyrkerud, som är Esaias Tegnér's födelseplats.

By kyrka. Första gången By kyrka omnämns är i ett pergamentbrev daterat 24 februari 1353. Ett krucifix från 1200-talets slut talar för att en kyrka funnits redan under tidig medeltid. Den nuvarande kyrkan byggdes på 1760-talet. En tidigare stenkyrka, som bör ha legat några tiotal meter söderut därifrån, revs då.

Säffle kyrka. 1882 beslöts att en kyrka också skulle byggas i Säffle, som samma år blev köping. Men det dröjde ända till 1965 innan kyrkan byggdes. Då var Säffle stad sedan 1951. Kyrkan invigdes i maj 1965.

Kila kyrka. Kyrkan ligger på Harefjordens västra strand och förgicks av en träkyrka, som låg vid en vik - eller kil - av Harefjorden. Vid mitten av 1600-talet flyttades kyrkplatsen något norrut till berget och en stenkyrka byggdes.

Kyrkogården låg dock kvar där den gamla kyrkan stått. Efter ett beslut 1728 avlägsnades grundstenarna till den. Därefter har man fyllt på jord över den gamla kyrkplatsen och kyrkogården.

Kyrkans nuvarande ljusa kyrkorum tillkom i slutet av 1800-talet. Dopfunten dateras till tiden före 1250 utifrån det centralt placerade urtappningshålet. Storklockan är som den enda kyrkklockan i Svealand försedd med en runinskrift: Petrus kuratus (Petrus kyrkoherde). Den är från 1350-talet.

Kilaälvens utlopp i Harefjorden är en plats av historiskt intresse. Här fanns tidigt såg och kvarn. På **Kvarnberget** som ägs av församlingen finns idag mjölnarstuga, härbre och naturträdgård.

von Echstedska gården. Från Kila kyrka går leden västerut och rundar sjön Summeln. Norr om den ligger von Echstedska gården. Gården är en välbevarad anläggning från 1700-talet. Den är till det yttre en typisk karolinsk herrgård som kännetecknas av en strikt symmetri.

Gården är ett exempel på hur man på den värmländska landsbygden tagit till sig utländska influenser i byggandet. Den är också ett exempel på hur stilsförändringar kan komma på eftersläp på landsorten.

von Echstedska gården har program och utställningar under sommaren.

Nysäter.

Hembygdsgården i Gillberga ligger i Nysäter. Gården är en timrad stuga från 1800-talets början, under torvtak. Den ligger vid slutänden av Garvarevägen i Nysäter, omkring 500 m norr om marknadsbodarna. Vid bodarna hålls gammeldags marknad i slutet av augusti. Inte långt därifrån ligger **Värmlands vikingacenter** med ting i juli.

I Nysäter finns ett **bruks- och hembygdsmuseum** och ett **hantverkscafé**.

Ett stycke västerut från Nysäter i **Hösås**, finns ett litet naturreservat med ask, en av de få stora askdungarna i Värmland. Från Hösåsklätten har man milsvid utsikt, vid klart väder till Kinnekulle i Västergötland. På östra sidan om vägen ligger Gillbergasjön med sitt fågelreservat.

Gillberga kyrka. Den är ett exempel på en tidig kyrka, som placerats omedelbart vid en hednisk gravplats. Den har en särskilt ålderdomlig placering i terrängen. Inget begravningsutrymme finns på den norra sidan. Där ligger gravfältet från järnåldern.

I nuvarande kyrka ingår en äldre romansk stenkyrka, en s k absidkyrka, troligen byggd under senare delen av 1100-talet eller första delen av 1200-talet. Den mindre av kyrkans två klockor kan vara från 1100-talet.

Gillberga är ett speciellt minnesmärke för reformationen i Värmland. I maj 1540 kom Gustav Vasas "kyrkominister" Georg Norman med följe hit för visitation och konfiskering i reformationens namn. Nattvardskalk och patén fick kyrkan behålla, medan övrigt packades i säckar för att föras till kungens silverkammare. Gillberga var det förmögaste gället i det dåtida Värmland. Reformationen satte punkt för de katolska 500 åren med pilgrimsvandringar. 1544 blev det i Sverige förbjudet att tillbe helgon.

Högsäters gravhög. *Vår vandringsväg passerar inte gravhögen* men den ligger inte långt vid sidan. Högen är en av fyra kända s k kungshögar, traditionellt daterade till 500-600-talet. Gravhögen har ett dominerande läge invid en smal passage av Byälven, strax ovanför Värmlands sista kvarvarande offentliga färja. Högen ligger som avslutning av en plåtå, som en gång varit platsen för ett eller flera långhus. Arkeologiska provundersökningar av plåtån har preliminärt daterat bebyggelsen till vikingatiden.

Leden går genom Häljebol och från Hällsbäck i Gillberga går den gamla leden till Rasterud och vidare till Stömne.

Praktiskt i Säffle kommun

Till Lurö kommer man med båt från Ekenäs alla dagar från midsommar t.o.m. 31 augusti.

Avgång Ekenäs 10.00 Restid ca. 1 timma. Avgång från Lurö 15.00

Alla turer måste förbokas. För information och bokning 0533-29035.

Boende:

Luringen, vandrarhem på Lurö, 0533-29012

Ekenäs gästhamn och camping, 070-673 87 28

Trone Hatts gård, Valdersrud, 0533-231 07, 0707-358 72 05, 070-255 72 97 (högst 6 personer)

MillesviksBo, vandrarhem vid Millesvik, 070-331 16 38

Comfort Hotell, 0533-12660, Villa Billerud, 0533-33024, 070-372 03 07,

Vandrarhemmet Sveavägen 8, 0533-68 10 10, Knuseruds herrgård, 0533-123 45 (Säffle)

Kila, privatstugor

Matställen:

Restaurang Stormköket, 0533-290 12, 070-521 67 33, direkt: 0533-290 13

Luröbryggan på Lurö, 0533-290 35

Ekenäs gästhamn och camping (se ovan)

Trone Hatts gård,(se ovan)

Restauranger i Säffle centrum

Nysäters Café och Delikatess, 070-642 04 18, Hantverkscaféet i Nysäter, 0533-302 41

Mariagården, Häljebol, vegetariskt, 047 4848 5000

Matbutiker:

ICA Eskilsäter

Konsum, Pekås, Netto, Ica, Lidl, Säffle centrum

ICA Värmlands Nysäter

Badplatser:

Åkershus Värmlandsnäs, Öckenviken norra Värmlandsnäs

Sandbacken Säffle

Nysäters badplats, intill gästhamnen

Toaletter finns i anslutning till serveringar och övernattningsställen.

Arvika kommun

Stömne. I Stömne ligger **Hammarklätten**, en högt belägen fornborg från järnåldern med vacker utsikt. I Stömne finns också ett **naturreservat** med ekbestånd. Stömne ligger i Stavnäs församling.

Stavnäs kyrka. Kyrkan är en stenkyrka byggd 1699-1705. På 1600-talet omtalas en träkyrka. *Kyrkan ligger inte utefter vandringsleden, utan på andra sidan Glafsforden.* Inga andra kyrkplatser är kända, men en frågeställning är om en tidig kyrka möjligen legat på västsidan av vattnet.

Från Stömne fortsätter den gamla vägen över berget. I vägen finns fotavtryck markerade i berget, som enligt traditionen har med pilgrimerna att göra. I närheten ligger ett offerkast. Man kommer ner till Sölje vid Tångeberg.

Sölje. En stor fornborg finns också vid Västra Rud. Sölje är en gammal knutpunkt och har ett förflutet med glastillverkning. Bygdens historia presenteras i **Sölje Bygdegård** med museer, bland annat om Republiken Åsen.

Gladisvall. Glava gamla kyrkplats vid Fors betraktas som en säker punkt på pilgrimsleden från Västergötland genom västra Värmland. Kyrkan var troligen en Mariakyrka och Glavamadonnan från 1200-talet, som nu står i nuvarande Glava kyrka, har enligt traditionen utövat en särskild lockelse för folk från när och fjärran och ska ha varit känd ända ner på kontinenten. Vid en utgrävning vid Gladisvall 1941 kunde kyrkans grund blottläggas. Man fann också spår efter en byggnad på 8x8 m, som stått alldeles vid kyr-

kan på sydsidan. Det kan vara grunden till ett pilgrimshärbärke, eller en klockstapel.

Här möttes anslutningsleder från alla håll, från Värmlandsnäs, från Edsleskog och från Järnskog. Från Glava går den samlade leden vidare till Älgå. På en minnessten rest 1827 står att "munkekyrkan" vid Gladisvall byggdes 1131. Varifrån den uppgiften kommer är okänt. Vid medeltidskyrkan fanns inte tillräckligt utrymme för begravingar och man anlade därför en begravningsplats öster om landsvägen. Platsen var markerad en bra bit in på 1800-talet. Kyrkan övergavs på 1730-talet.

Glava hembygdsgård. Hembygdsgården är från 1600-talet och ligger på höjden bredvid Gladisvall och i anslutning till den finns en **örtagård** med medicinal- och kryddväxter. Den har skapats med munkarna i åtanke, som brukade anlägga örtagårdar vid klostren. Här finns också ett **skiffermuseum** med Glava-skiffer.

Kenneths gård- och hantverksmuseum ligger ett stycke norr om Glava "centrum" vid vägen till Bergsviken.

Lövåsudden. På udden finns "Jätterösa", Värmlands största bronsåldersröse, som mäter 45 m i diameter. I röset finns rester av hällkistor.

Glava kyrka. Den nya kyrkan byggdes 1735 - 1738. Där kan man förutom Madonnan se två stora ljuslyktor av järn, åtminstone den ena troligen från senmedeltiden. De kallas i ett inventarium från 1830 för "munklyktor". En ljusstake av järn kan vara medeltida. Lillklockan i kyrktornet är gjuten 1724 och har därmed troligen använts i kyrkan vid Gladisvall. Altaruppsatsen kommer från den gamla kyrkan, dit den skänktes 1693. Dopfunten, utan uttömningshål, är daterad till 1200-talet. Kyrkan har ett rikt bemålat innertak.

Ett hundratal meter norr om kyrkan finns en **kalkälla**.

Sockenmagasinet, med försäljning och servering ligger mitt emot kyrkan.

Källarsgården i Hult. Huset som byggdes 1789 har en gång tillhört en välbeställd bondgård. Ursprungligen en tvåvåningsbyggnad, men vid ett arvsskifte 1849 tog ett syskon helt enkelt med sig övervåningen och lämnade kvar bottenvåningen. En ny övervåning fick byggas på. Den sista som bodde där året runt avled 1950. Hennes barn skänkte huset till Glava Hembygdsförening. Alla saker från tidigt 1900-tal står kvar som kvinnan lämnade det. Det är öppet onsdagar under högsommaren.

Älgå kyrka. Kyrkan är en Olofskyrka. Här har funnits en numera försvunnen S:t Olofsbild. Den nuvarande kyrkan byggdes 1724-1726. Den omtalas som en av Värmlands mest välbevarade barockkyrkor. Före denna stenkyrka fanns på samma plats en kyrka av trä omnämnd 1692. Det är tänkbart att den byggdes någon gång under medeltiden och att den kan ha haft en eller flera föregångare. De exakta platserna för dessa är osäkra, men det finns många teorier, grundade på läget för tidigare prästgårdar.

Dopfunten av täljsten är daterad till 1200-talet. Gamla föremål från Älgå kyrka finns

på Såguddens museum i Arvika: en madonnabild från 1300-talet av lövträ, ett triumfkrucifix från 1300-talet, en altartavla från 1500-talet och en liljesten. Liljestenarna är en gåta. De har traditionellt daterats till 1200-talet, men kan vara ett eller två århundraden äldre och förekom fram till 1300-talet, huvudsakligen i Skara stift, dit Värmland och Dalsland hörde. De flesta finns i Västergötland. Man diskuterar om det var liggande gravhällar eller någon form av stående altarutsmyckningar.

Älgå spiksmedja. Smedjan uppfördes under mitten av 1800-talet och ersatte då en äldre smedja, som förstörts vid en brand. Billiga maskingjorda spikar ersatte dock snart de handgjorda och spiksmedjan slog igen 1879. Den är en av de få bevarade spiksmedjorna i Norden och visas för allmänheten.

Älgå hembygdsgård med hamnmagasinet. I **Älgå hamnmagasin** kan man se allmogeföremål från självhushållets tid, samt en del icke kulturmärkta saker från den tidigare kyrkan.

Sulvik var en knutpunkt och marknadsplats, där vandringsväg och vattenväg möttes. Vid Sulvik ligger en **gravhög** från järnåldern.

Torgeirs källa ligger strax nordväst om Sulvik, i Ränkesed, precis norr om vägen. Den har också tidigare kallats S:t Olofs källa. Torgeir, eller Torger, som finns omnämnd i Håkon Håkonsons saga, ska här ha döpt omvända hedningar på 1100-talet. Men namnet kan också ha med närheten till marknadsplatsen, torget, att göra. Traditionen berättar att källan flyttades några meter till sitt nuvarande läge vid mitten av 1800-talet, eftersom den kom i vägen för den första järnvägen, när den byggdes mellan Ränkesed och Sulvik.

Praktiskt i Arvika kommun

Boende:

Sölje camping, 0570-46 41 41

Semnebyns Bygdegård, Glava 0570-401 81

Hem T gårns stugor, Sulvik 0570-222 22

Guesthouse Eleven, Jössefors (mellan Sulvik och Arvika), bed&breakfast, 0570-21666

Stugor, www.destinationarvika.se, www.novasol.se

Matställen:

Pizzeria Glava

Glava Sockenmagasin, kaffe, våfflor och hemslöjd sommartid

Älgå Hembygdsgård, kaffe och våfflor sommartid

Matbutiker:

Ica Glava,

Ica Sulvikingen, Sulvik

Badplatser:

Bergsviken, Glava

Toaletter finns vid serveringar och övernattningsställen samt vid Macken, Glava

Eda kommun

Boda krigskyrkogård. Den finns 3 km norr om Koppom. På kyrkogården begravde man ett hundratal soldater från dalaregementet 1908-09, som dött i fältsjuka. Kyrkogården är belägen på en liten kulle planterad med tallar och är omgärdad av tjocka järnkedjor. På platsen står också åtta gamla kanoner.

Mumindalen. I centrala Koppom ligger Mumindalen, som är ett strövområde med gutfår och utrotningshotade gamla svenska fårraser.

Koppoms rosarium. Alla rosor är skänkta av privatpersoner. Man kan bli sponsor genom att skänka en ros. Rosariet ligger i anslutning till Mumindalen.

Järnskogs kyrka. *Kyrkan ligger inte vid vår vandringsväg.* Den finns strax söder om Koppoms centrum. Kyrkan invigdes 1699, men först 1729 stod tornet färdigt. Sakristian tillkom på 1800-talet.

Den stora ljuskronan är gjord för hand med täljkniv av en hantverkare som kallades Olof i Kyrkebyn. Av de tre klockorna i tornet är lillklockan den äldsta, gjuten 1557.

Stommens gamla kyrkplats. Järnskogs gamla kyrkplats ligger *ytterligare en bit söderut* vid Stommen, Beted. Stenstolpar med kedjor emellan inhägnar kyrkplatsen och glest liggande stenar markerar kyrkans grund. En minnessten finns, men säger inget om när Järnskogs första kyrka byggdes. Den finns dock med i förteckningen över klockskatten 1531. I en minnesskrift omtalas att den byggdes ungefär samtidigt med Skillingmarks kyrka, d v s mitten av 1300-talet.

Järnskogs hembygdsgård. Gården som ligger i Hajom, invigdes 1924. Huset var från början en bondgård från 1800-talet, men har senare använts som skolhus. Här finns flera gamla hus från bygden, bl a en loge från Remjäng.

Museet Beredskapsåra med utställningsmaterial från krigsåren ligger vid hembygdsgården.

Skillingmarks kyrka. Kyrkan är av trä och byggdes 1689. Dopfunten är av täljsten i ett stycke och dateras till 1200-talet. Funtens tunna väggar pekar på västligt, norskt inflytande, medan dekoren pekar mot Västergötland. I kyrkan finns ett exemplar av Karl XII:s bibel samt en medeltida tennskål, en ljuskrona av trä från 1700-talet och en kyrkstöt från 1803. Vid en ombyggnad 1880 togs spånbeklädnaden bort och kyrkan vitmålades. Den är Skillingmarks 3:e kyrkplats.

Fågelåsen. Skillingmarks högsta punkt ligger 323 m ö h och är ett populärt utflyktsmål. Från tornets topp kan man se ända bort till Blåbärskullen i Sunne, om det är vackert väder. Varje år arrangeras Fågelåsens Dag.

Bryelsegrottan. En isgrotta från istiden som ligger söder om Skillingmark. Vill man se isen är mars-april bästa månaderna.

Klevene gamla kyrkplats. En äldre kyrkplats låg längre norrut, på Kleveneudden i Sundshagen, där Skillingsmarks kyrka stod från ca 1350 till 1689. En altartavla, ”Nattvarden”, från 1600-talets första hälft har förmodligen hängt i den gamla kyrkan, men finns nu på Såguddens museum i Arvika.

Praktiskt i Eda kommun

Boende:

Röda villan, Koppom, bokning John Badh 070-288 25 62

Spinnhjulet, Skillingsfors, 0571-400 10

Bönnäset camping, Skillingsfors, 0571-401 06

Privata stugor EDA11, EDA12 Skillingsfors

Skillingsmarks Hembygdsgård

Matställen:

La Delal Pizzeria, 0571-108 65

Järnskogs Hembygdsgård, 0571-150 18

Väffelcafé i Bruksgården, Skillingsfors, Leif Norell 0571-388 77

Spinnhjulet, Skillingsfors, 0571-400 10

Bönnäset camping, Skillingsfors, 0571-401 06

Matbutiker:

Konsum Koppom

Konsum Skillingsfors

Näsbacka Bigård, gårdsbutik, Skillingsfors.

Badplatser:

Ränken

Kölaälven, Älvstigen

Vadjungen

Askesjön, Bönnäset

Toaletter:

Konsumparkeringen, Skillingsfors

Vadjungens badplats (utedass), samt vid mat- och övernattningsställen

Alternativ led:

Kyrkleden, 1,7 km mellan Skillingsfors och Valfjället, bl a genom naturreservatet Gullrosa berg

Vestmarka kyrka. Socknen och kyrkan kom till först på 1880-talet. Men det finns traditioner om att en kyrka funnits för länge sedan, och mycket nära den nuvarande kyrkplatsen. Vid Rambølsmon skall under medeltiden ha stått en kyrka eller ett pilgrimskapell. Befolkningen i nuvarande Järnskog och Skillingsmark var hänvisade hit vid kyrkliga förrättningar. Traditionen säger att kyrkobyggnaden ska ha funnits till mellan 1122 och ca 1350. Förmodligen var det digerdöden som förändrade förhållandena. Platsen har undersökts arkeologiskt och man har funnit rester av en byggnadsgrund.

Kontaktuppgifter:

Många av de nämnda sevärdheterna och serveringarna har öppet för allmänheten endast vissa tider. Här är kontaktuppgifter till turistbyråer och pastorsexpeditioner:

Säffle turistbyrå: 0533-68 10 10, tourist@saffle.se

Säffle pastorsexp: 0533-69 13 00, saffle.pastorat@svenskakyrkan.se

Arvika Turistbyrå: 0570-817 90, turist@arvika.se. www.visitarvika.se

Stavnäs-Högeruds församl.exp: 0570-72 82 80, stavnas.samfallighet@svenskakyrkan.se

Glava församl.exp: 0570-72 82 84, glava.pastorat@svenskakyrkan.se

Arvika pastorsexp: 0570-72 82 00, arvika.pastorat@svenskakyrkan.se

Morokulien infocenter: 0571-233 70, www.morokulieninfocenter.com

Eda pastorsexp: 0571-388 60, eda.pastorat@svenskakyrkan.se

Köla pastorsexp: 0571-320 03, kola.pastorat@svenskakyrkan.se

v ä x t l u s t
leader

SÄFFLE KOMMUN

ARVIKA KOMMUN

Svenska kyrkan

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Eda kommun

